

„Szellemi szeszcsempészet” helyett

Lesz (?) magyar *Lettre Internationale* is

Egy lépéssel egészen biztosan közelebb kerültünk Európához a tegnapi, de lehet, hogy kettővel: a Téka Könyvértékesítő és a Kultúra Külkereskedelmi Vállalat jóvoltából ugyanis arról értesülhetett a sajtó, hogy a Párizsban, Nyugat-Berlinben, Rómában és Barcelonában megjelenő *Lettre Internationale* című, az európai gondolatot képviselő politikai-kulturális folyóirat ezentúl Magyarországon is kapható lesz. A második lépést csak babonából emlitem feltételes módban, valójában majdnem biztos, hogy lesz a jelenlegi francia, olasz, spanyol, német nyelvű változatnak magyar „testvére” is.

— Ha rajtam múlna, már holnap — mondta Antonin J. Liehm, a négy kiadás közös szerkesztője. Az a cseh kritikus és esztéta A. Liehm, aki a prágai tavasz hírnökeként a Magyar Írók Szövetségének vendége volt 1968-ban, majd nem sokkal később, egy tengerentúli kanyar után Párizsban telepedett meg, s ott indította útjára 1984-ben a *Lettre* első, francia változatát, és szervezte a többi. Holnap Lengyelországba megy, szó van szerb és skandináv *Lettre*-mutációkról is, s talán azt is megérjük — jegyezte meg Liehm tegnap Budapesten —, hogy Prágában is megjelenik.

Kell-e külön hangsúlyozni, a szerkesztő személye garantálja azt az európai szellemiséget, amiről Eörsi István bevezető szavaival elmondta a lényegét: nem is tudjuk pontosan, milyen. Elszoktunk tőle. Elszoktunk attól, hogy különböző szellemiségű demokratikus irányzatok együtt — egy lap hasábjain — jelentkezzenek. Egy újabb tabu szűnne meg tehát, ha magyarul is megjelenne.

Húsz évvel ezelőtt azt reméltem, a cseh kultúra visszakérülhet az európai kultúra áramkörébe — mondta el tegnap Liehm —, nem sokkal később arra kellett rájónnom, hogy Európa túloldalán is van mit tenni, mert a nagy európai kultúrák is nagyon keveset tudnak egymásról. Mindenik saját magát hiszi a világ közepének. E felismerés érlelte meg bennem a kihívást — voltaképpen kihívás ez a folyóirat — a nagy kultúrák provincializmusa ellen. Megmutatni, hogy a kultúrában, művészetben nincs rangsor a kisebb népek rovására. Nem csak Nyugaton születnek csodák. Igaz — figyelmeztetett — a verseny semmivel se kevésbé éles, mint a gazdaság piacain, de minőség versenyez minőséggel. Jobbat és mást kell csinálni, ha állni akarjuk a sarat. De ez talán nem is lesz olyan nehéz — tet-

te hozzá a testvér cinkos mosolyával.

— Lapunk nem azokhoz szól — folytatta —, akik információkat kívánnak szerezni, hanem azokhoz, akik elmélyedésre képes szellemek. Ilyenek nincsenek sokan se Franciaországban, se Németországban, se Amerikában, se Magyarországon. De vannak. Őket hanyagolják el legjobban világszerte — ez a lap nekik szól, értük van. Sok verset közlünk, bár nem irodalmi folyóirat a *Lettre* —, viszont nem versrovat formában, hanem gazdasági, politikai cikkek között, mert így más dimenziót kap a vers is. Nem válik ugyan illusztrációvá, de a kölcsönösen ható szöveggörnyezet többirányú asszociációra készíti az olvasót. Ugyanaz az újság jelenik meg különböző nyelveken, de nem egészen ugyanaz. Mindenkinek van nemzeti karaktere is.

Ha Antonin Liehm szavai után maradt volna még kétség valakiben afelől, hogy *akarnunk kell* ezt az európai folyóiratot, Mészöly Miklós bizonyára elosztatta annak bizonytalanságát is.

— Páratlanul gyönyörű teljesítmény és gesztus e folyóirat a szellemi szeszcsempészetre kárhözlatott irodalmak művelői és olvasói érdekében. s mindazok

számára, akik szabadabban kívánunk lélegezni. Mert valóban egyetemes kitekintésű. S páratlan, mert közép-európai érzékenységgel szerkesztődik Párizsban, s egységes Európához kíván szólni — önmagukban csupán önmagukra hiú irodalmakból válogatva... El kell jutnia a gimnáziumokba, az egyetemekre, hogy terjeszthesse a tágabb európai szemléletet, s emelhesse az általános szellemi szintet főként a fiatalok köreiben — mondta egyebek között az író.

Nem volnánk Budapesten, közép, kelet, vagy középkelet jelzős hazánkban, ha nem hangzott volna el — Hanák Péter véleményeként — az aggodalom is: lehetünk-e európaiak, mielőtt szomszédainkkal rendezzük dolgainkat? Nem leszünk-e — külön-külön — gyenge provinciái a Nyugatnak?

Mészöly Miklós „válaszát” kellene talán elfogadnunk: ha a szellem emberei erősen foglalkoznak azzal, amit hisznek és szeretnének, a meditáció és a koncentráció révén talán materializálódhat a gondolat, mert valamilyen dimenzióban van egységes Európa. S ez a folyóirat is e gondolat kohézióját serkenti.

Rövidesen meg is győződhet róla az érdeklődő olvasó, mert megvásárolhatja az Illyés Gyula Könyvesboltban és a Téka könyvesboltjában — és egyetemi városainkban is.

Medve Imola